

μουσικής

ΠΟΛΥΤΟΝΟ✓

ΤΕΥΧΟΣ 65 ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2014 0,01 € ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΟΥΡΓΩΝ ΚΩΔ.7016

στην όχθη

Ιδιοκτήτης

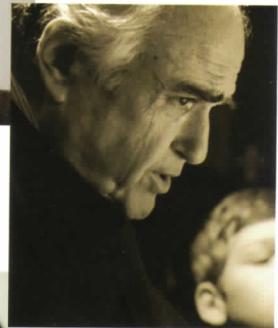
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΟΥΡΓΩΝ
Ελληνικό Τμήμα Διεθνούς Οργανισμού
Σύγχρονης Μουσικής (ISCM)
Βασ. Σοφίας & Κόκκαλη, 115 21 Αθήνα
τηλ./fax: 210 7256607

Σ' αυτό το τεύχος

4. +θεσις

6. Ημερολόγιο

8. Εκδηλώσεις εξωτερικού

10. Ειδήσεις - Σχόλια

19. Μουσικό παρατηρητήριο

20. Λυκούργος Αγγελόπουλος

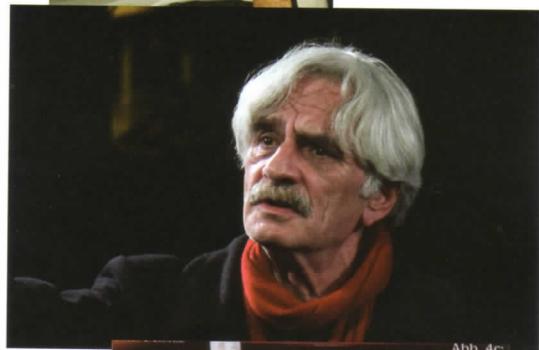
22. Κρατική Ορχήστρα Αθηνών

24. "Και Ρόδο Μέσα μου Πολύ"

26. Δημήτρης Δραγατάκης

28. Χάρης Βρόντος

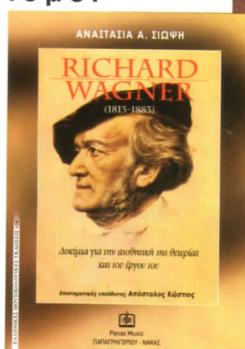
34. Στις πηγές

37. Πιανιστικό εργαστήρι

40. Μουσικολογική έρευνα I

42. Μουσικολογική έρευνα II

44. Polytonon in English

46. Σεμινάρια - Διαγωνισμοί

48. Επιστολές

49. Βιβλιοπαρουσίαση

52. Οπτικές Ακροάσεις

54. Ανακοινώσεις

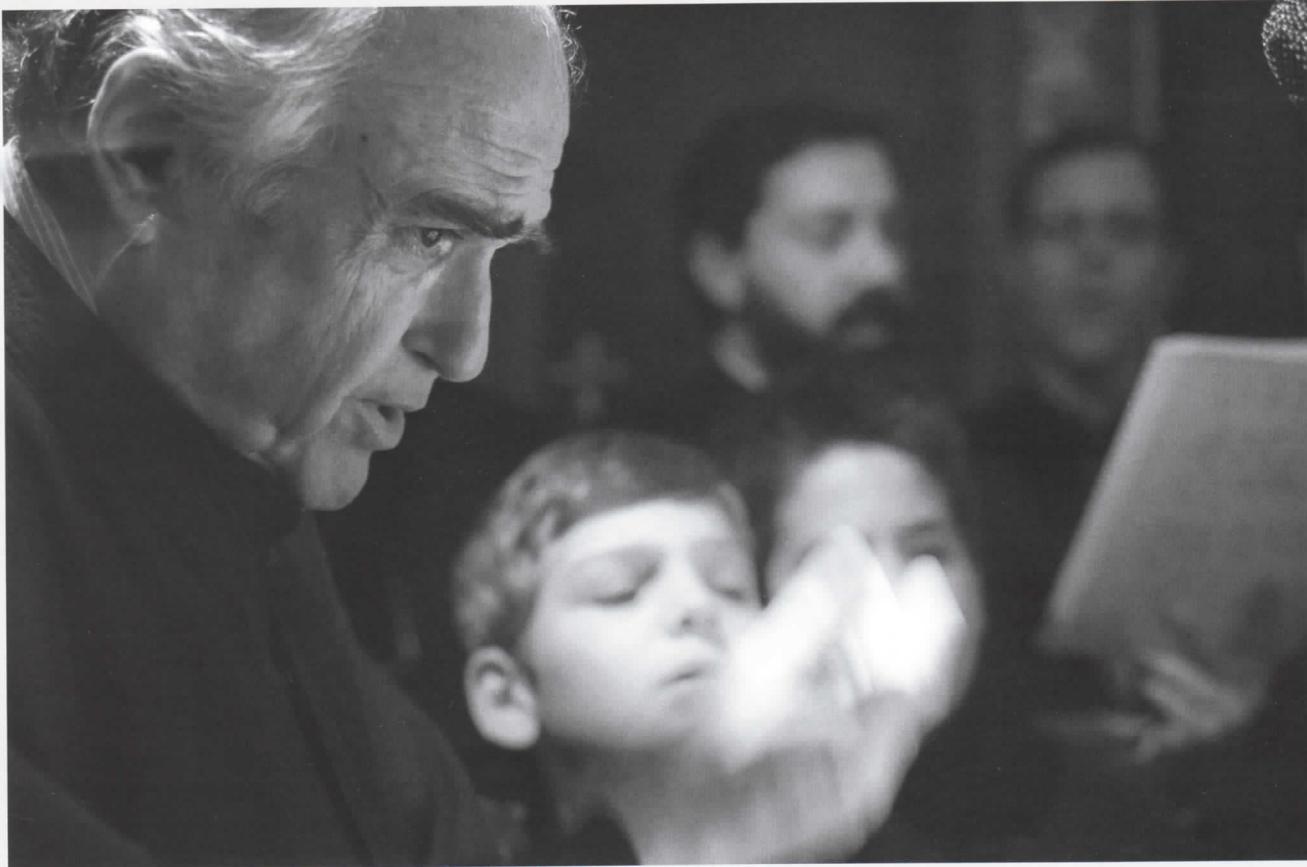
Ιδιοκτήτης
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΟΥΡΓΩΝ
Ελληνικό Τμήμα Διεθνούς Οργανισμού
Σύγχρονης Μουσικής (ISCM)
Βασ. Σοφίας & Κόκκαλη, 115 21 Αθήνα
τηλ./fax: 210 7256607

Συντακτική ομάδα
Εκδότης
Κωνσταντίνος Α. Λυγνός*
Συντονισμός ύλης
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*
Φανή Κοσώνα*
Τεχνική επεξεργασία*
Ελένη Σκάρκου*
Καλλιτεχνική επιμέλεια
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*
Ελένη Σκάρκου*
Οικονομικά & επικοινωνία
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*
Δημοσιογραφική έρευνα
& διανομή
Κωνσταντίνος Φλεριανός*

Μόνιμοι συνεργάτες
Άγγελος Γαβριήλ,
Γεωργία Καλοδίκη*,
Λεωνίδας Κανάρης*,
Άση Κονδυλίδου,
Μαικήνας,
Νίκος Ροδίτης,
Θωμάς Ταμβάκος*

Συνεργάτες τεύχους
Κωνσταντίνος Αγγελίδης
Luminita Constantinovici
Μαγδαληνή Καλοπανά
Απόστολος Κώστης, Μυρτώ Οικονομίδου
Αγγέλικα Παπανικολάου
Φώτης Πέζος, Μαρίνα Τζούλη
Γιώργος Χατζημιχελάκης, Άννα Ψυλλάκη
Εξώφυλλο
Ελένη Σκάρκου
Μαρία Χριστίνα Κριθαρά
Φωτογραφία Εξωφύλλου
Κωνσταντίνος Λυγνός
Φωτογραφικό υλικό:
Αρχεία: Χάρη Ακριβιάδη
Θόδωρος Αντωνίου, Peter Andersen
Χάρη Βρόντου, Μαγδαληνής Καλοπανά
Κωνσταντίνος Α. Λυγνός
Ιωάννης Πανουσάκης
Γιάννη Σούλη, Milan Wagner
Γλωσσική επιμέλεια
Φανή Κοσώνα*
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*
Μετάφραση κειμένων
Μαρία Θεοφίλη
Μαρία Χριστίνα Κριθαρά
Συνδρομές - Διαφημίσεις
Χανιώτου 17, 154 52, Ψυχικό
M. X. Κριθαρά: 210 6713086
Εκτύπωση - Παραγωγή
ΦΩΤΟΛΙΟ & ΤΥΠΙΚΟΝ Α.Ε.
Κηφισού 159, Αθήνα
τηλ. 210 3470808, email: fotolio@typicon.gr
(* μέλη της Ε.Ε.Μ.)

Η αναδημοσίευση κεμένων και υλικού επιτρέπεται μόνον κατόπιν αδείας της Συντακτικής Ομάδας ή του Δ.Σ. της Ε.Ε.Μ.
Τα άρθρα του περιοδικού δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις απόψεις του Δ.Σ. της Ε.Ε.Μ.. Οι επιλογές του περιοδικού αποτελούν ευθύνη της Συντακτικής Ομάδας. Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν απόψεις των συντακτών μας.

Λυκούργος Αγγελόπουλος

1941 - 2014

Τον ονόμασαν "κορυφαία μορφή του ελληνικού πνευματικού βίου και πολιτισμού", "ιδανικό αντιπρόσωπο του ελληνοβυζαντινού μουσικού πολιτισμού", "απόστολο της βυζαντινής μουσικής σασέναν κοσμικό αιώνα", "εμπνευσμένο αναβιωτή κοιμισμένων μουσικών θησαυρών", "μυθική μορφή", "ηδύφωνο πρωτοψάλτη, αστείρευτη πηγή πνευματικής, ψυχικής και αισθητικής αγαλλίασης."

Γεννημένος στον Πύργο Ηλείας το 1941, σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και βυζαντινή μουσική κοντά στον Σίμωνα Καρρά. Πρωτοψάλτης στην Αγία Ειρήνη (πρώτη Μητρόπολη Αθηνών) από το 1982, κατόρθωσε να δημιουργήσει ένα πρότυπο κέντρο λειτουργικής, τυπικού, ψαλτικής, αφού έθεσε τέρμα στην εκτροπή του Ιωάννη Σακελλαρίδη, των κανταδόρων. Διοργάνωσε μια σειρά λατρευτικών ακολουθιών. Σημειώνουμε ιδιαίτερα τις αγρυπνίες που τελούνται ακόμη κατά το Αγιορείτικο τυπικό, με δύο οργανωμένους χορούς ψαλτών, τους κανονάρχες & τους αναγνώστες.

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος ήταν μια βυζαντινή αγκαλιά, φιλόξενος και στην εκκλησία του από όπου πέρασαν οι μακαριστοί Κωνσταντινοπολίτες: π. Παναγιώτης Τσινάρας, π. Αθανάσιος Τσούμαρης, ο Χιώτης Πρωτοψάλτης Λεωνίδας Σφήκας, ο φιλόμουσος Μητροπολίτης Κεφαλληνίας Προκόπιος, ο Αθανάσιος Καραμάνης. Τα τελευταία χρόνια

κοντά του στήριγμα ο αγαπητός μας Κωνσταντινοπολίτης Πρωτοψάλτης Κωνσταντίνος Μαφίδης.

Το 1977 ίδρυσε την Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία - το καμάρι του - με την "πρωτόγνωρη απήχηση, πέρα από τα δεδομένα εθνικά και ιδεολογικά σύνορα". Πάνω από 1200 συναυλίες και λειτουργικές εκδηλώσεις σε 33 χώρες τον επιβάλλουν ως πρεσβευτή της ελληνικής μουσικής στην οικουμένη και αυτό επισφραγίζεται με την τιμητική βράβευσή του στις Βρυξέλλες, το κέντρο της Ευρώπης, το 1994, από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο: Λυκούργος Αγγελόπουλος, Άρχων Πρωτοψάλτης της Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως.

Γράφει η «Βραδυνή» ήδη από το 1985: "Η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία θαυμάστηκε. Συζητήθηκε. Χειροκροτήθηκε. Οι αρμονικές φωνές των μελών της πλημμύρισαν αίθουσες συναυλιών και ναούς. Πέρασαν μέσα από ραδιοφωνικούς σταθμούς. Μπήκαν σε σπίτια και καρδιές. Πρόσφεραν αγνές πνευματικές συγκινήσεις. Το γεγονός δεν είναι τυχαίο. Αποτελεί καρπό αφοσιώσεως και συστηματικής σπουδής. Είναι έργο ακοίμητης πίστεως στην εκκλησιαστική μουσική των πατέρων μας και στη μεγάλη πολιτιστική της αξία. Η παρουσία της χορωδίας είναι τιμή για τον τόπο μας. Είναι αυτονόητο."

Η επιβράβευση για αυτή τη μουσική πορεία του ακού-

ραστου ταξιδευτή και των συνεργατών του, αποτέλεσμα συστηματικής και κοπιώδους εργασίας, ατελείωτων ωρών μελέτης και προετοιμασίας, ήλθε από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας το 2004 με τον Αργυρό Σταυρό του Τάγματος του Φοίνικος.

Η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία - σύμφωνα με τον αεί-μνηστο Πρόεδρό της, συνθέτη Μιχάλη Αδάμη - επεδίωξε "την αισθητική αρτιότητα της καλλιτεχνικής εμπειρίας και την ουσιαστική αξιώση της στη λειτουργική πράξη, καθώς και τη διάδοση της μεγάλης αυτής τέχνης που φέρει και προάγει το Ορθόδοξο ήθος ως ζωντανή κληρονομιά του Γένους..."

Ο ακάματος δάσκαλος Λυκούργος Αγγελόπουλος αναλώθηκε στη διακονία της μουσικής των αγγέλων. "Το να βιώσουμε και να καλλιεργήσουμε τη Βυζαντινή μας μουσική είναι τελικά θέμα εθνικής παιδείας." (Λυκούργος Αγγελόπουλος, εισαγωγή σε πρόγραμμα συναυλίας του 1989). Τον βρίσκουμε έτσι να διδάσκει σε Ωδεία: Αθηνών, Φ. Νάκας, Ν. Σκαλκώτας, να διευθύνει Σχολές Βυζαντινής Μουσικής Ιερών Μητροπόλεων, να συνδράμει το έργο της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του Υπουργείου Παιδείας.

Οδηγεί μια πλειάδα μαθητών σε μια ψαλτική όσαση, πηγή γνώσης και δράσης. Ανοίγει δρόμους σε όσους τον πλησιάζουν, μοιράζεται, δίνει πρωτοβουλίες σε μια σχέση πνευματικού πατέρα και μαθητή. Η παρουσία μαθητών και φιλόμουσων φίλων και συνοδοιπόρων στην ψαλτική τέχνη από Αμερική, Αγγλία, Σερβία, Γαλλία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Κύπρο στην εξόδιο ακολουθία, τα μηνύματα από «όπου γης» μουσικούς συνασκητές, οι προσευχές μοναχών και μοναζουσών, φανερώνουν την οικουμενικότητά του.

Σε αυτό το ευρύ φάσμα της προσφοράς πρέπει να προσθέσουμε τη συνεργασία του με ερευνητές - μουσικολόγους από Ανατολή και Δύση. Από τον Kudsi Erguner με την κορυφαία και αλησμόνητη συναυλία στην Αγία Ειρήνη στην Κωνσταντινούπολη, μια κοινή εμφάνιση βυζαντινής και οθωμανικής μουσικής, ως τον Marcel Peres και την παρουσίαση του Παλαιορωμαϊκού μέλους. Η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία στην Επίδαυρο και σε άλλα μέρη παρουσίασε έργα αρχαίας Ελληνικής μουσικής. Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος τολμηρός και πρωτοπόρος, υπήρξε ερμηνευτής έργων σύγχρονης μουσικής των Δ. Τερζάκη, M. Αδάμη, K. Σφέτσα, John Taverner. Ως Πρόεδρος του Κέντρου Σύγχρονης Μουσικής είχε μια ιδιαίτερη φιλία με τον Στ. Βασιλειάδη & τον Γ. Παπαϊωάννου.

Μια ακόμη πτυχή της πολύπλευρης και χαρισματικής προσωπικότητάς του η συνεργασία του με την Ελληνική Ραδιοφωνία.

Ποιος δε θυμάται τον τίτλο της ιστορικής ραδιοφωνικής του εκπομπής "Από την ορθόδοξη και ανατολική μουσική παράδοση"; Πόσοι δεν σιγόψαλαν το μουσικό της σήμα "Τις Θεός μέγας ως ο Θεός ημών"; Μια ζεστή φωνή μεταδίδει και καλλιεργεί σε όλη του την έκταση το ρεπερτόριο της βυζαντινής μουσικής, γνωστό και άγνωστο - ανέκδοτο κυρίως - μέσα από τις φωνές αναρίθμητων Πρωτοψαλτών, Χορωδιών, Βυζαντινών Χορών όχι μόνο από τον Ελλαδικό χώρο αλλά και από τους ομοδόξους Άραβες, Ρώ-

σους, Βούλγαρους, Ρουμάνους, Σέρβους.

Δεν ήταν μια απλή παράθεση ύμνων αλλά μια επιστημονική, μουσικολογική προσέγγιση με λογοτεχνικό χρώμα. Μια Ορθόδοξη και μουσική παιδαγωγία. Εδώ εντάσσονται και οι ηχογραφήσεις του στο Άγιον Όρος με κυρίαρχη τη γνωριμία του με τον Διακοδιονύση Φιρφιρή, την καταγραφή των "τυπικών" από τον γέροντα Γερόντιο των Δανιηλαίων τη δεκαετία του '60, που ταξίδεψαν σε όλο τον κόσμο. Ήταν πρωτεργάτης, γιατί χάρη σε αυτόν, μέσω των ραδιοφωνικών συχνοτήτων, γνώρισαν γενεές ακροατών ήθος και ύφος ψαλτικής, την ορθή λειτουργική πράξη. Αυτή η διάσωση της προφορικής παράδοσης γινόταν απρόσκοπτα και στην EPA με ηχογραφήσεις Κωνσταντινοπολιτών και άλλων σύγχρονων Πρωτοψαλτών, παράλληλα με τη χρήση του μουσικού αρχείου της EPA. Θεωρούσε υποχρέωσή του να δίνει βήμα σε όλους.

Δεν πρέπει να λησμονήσουμε το συνθετικό του έργο, που καλύπτει όχι μόνο τις μουσικές ανάγκες εορτών αγίων, ιερών ναών των συνεργατών και φίλων αλλά και ιδιαίτερα αφιερώματα για ειδικές τελετές & επετείους, αφιερώματα για την ειρήνη και το περιβάλλον. Είχε επίσης μια άνεση συγγραφής άρθρων και μάλιστα με τη μορφή βυζαντινού καλλιγράφου.

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος υπήρξε παραγωγός ποιοτικών ηχογραφήσεων με έναν ταυτόχρονα υποδειγματικό σχολιασμό των μελών. Εννέα δίσκοι ακτίνας (CD) και πάνω από τριάντα κασέτες, έχουν εκδοθεί στη Γαλλία και την Ελλάδα στο όνομα της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας. Μαρτυρούν το παραγωγικό έργο ενός εμπνευσμένου μαέστρου και ενός αξιοζήλευτου βυζαντινού χορού.

Με ένα ράσο και το αγαπημένο του φωνητικό σύνολο κέρδισε την αναγνώριση και τον σεβασμό. Παρήγαγε μια μουσική με προσευχητικό χαρακτήρα, ενέπνεε πνευματικότητα, μύριζε λιβάνι. Η όλη στάση του στο ψαλτήρι, στον φυσικό χώρο της ψαλτικής τέχνης αλλά και στους συναυλιακούς χώρους, από τα αρχαία θέατρα ως το Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης και το Queen Elisabeth Hall του Λονδίνου, από την επιβλητική είσοδο και έξοδο του χορού ψάλλοντας ως τη διεύθυνσή του με την υποβλητική και περιγραφική έκφραση της χειρονομίας, είχε μια δυναμική σοφίας και ταπείνωσης.

Ως άνθρωπος, ο Λυκούργος - έτσι τον γνώρισαν όλοι - πάντοτε με το χαμόγελο, ήταν άρχοντας, κοινωνικός, ενωτικός, γλυκύτατος, κοντά στις χαρές και λύπες των μαθητών, διατήρησε για δεκαετίες μια όμορφη συντροφιά. Σκληρός και μαχητικός όταν αισθανόταν ότι προσέβαλαν τα πιστεύω του για την παράδοση, ως γνήσιος Ρωμιός, ήταν απαιτητικός και κάποτε τραχύς για το καλύτερο αποτέλεσμα που πάντοτε επεδίωκε, αισθανόμενος το βάρος αυτού που κουβαλούσε και εκπροσωπούσε.

Οι συνεχιστές του έργου του έχουν ως παρακαταθήκη τους λόγους και τα έργα του. Με τη ζωή του σηματοδότησε και τους δικούς μας στόχους.

Κωνσταντίνος Αγγελίδης
Πρωτοψάλτης, Δάσκαλος της ψαλτικής τέχνης,
Χοράρχης του Βυζαντινού Χορού ΤΡΟΠΟΣ.